

91.
97
31
Ill.^{mi} & R.^{mi} Dñi

GERMANICI MARCHIONIS

MALASPINÆ, EPI: S. SEVERI,

Nuncij ad Regem Regnumq; Poloniæ
Apostolici

ORATIO,

De fœdere cum Christianis Principibus
contra Turcam feriendo in Comitiiis
Varſauieñ.

CRACOVIAE,

In Officina Lazari. Anno Domini,

M. D. XCVI.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO
DOMINO, D. PETRO ALDOBRANDINO,
S. R. E. Cardinali, S. D. N. Clementis viij Nepoti, &c. &c.
Domino Patrono colendissimo.

Quartus iam expletur ferè annus, Cardinalis Ampliſſ; cùm Illuſtriſſ.
D. Germanicus Marchio Malaſpina, S. Seueri Episcopus, poſtquàm
legationes multas præclare pro ſede Apoſtolica obiit, in has demum
Septentrionales plagas à S. D. N. Clemente VIII. ad Poloniae Succiaq; Re-
gem miſſus, operam diligentem ac fidelem Chriſtiane Reipub. Poloniaq; nauat.
Cùm uerò temporis conditio poſtulare uideretur, ut tam Sereniſſ. hic Rex, quàm
inclyti Regni huius Ordines ad iungendas uires, & arma cum cæteris Chriſtia-
nis principib; contra communem perpetuumq; Chriſtiani nominis hoſtem inflam-
marentur: quãuis Reuerendiſſ. D. Episcopus Caſertanus, uir pietate, prudẽtia, ac
eruditione inſignis, luculentam orationem de hac re in Senatu magna hic cum
laude habuerit: tamen, quæ ille quoque ſcripſerit, non putauì committendum, ut
perirent, aut, ſi quid utilitatis, hoc præſertim tempore, poſſet inde percipi (uti
perceptum iri facile credo) prætermitterentur. Quoniam autem, quæ auſpiciis
geruntur Clementis Pontificis Maximi, D. V. Illuſtriſſ: patri (cuius actio-
nes, zelumq; in hortando, iuuandoq; Chriſtianos principes ad ſacrum bel-
lum, tum præſens ætas celebrat, tum poſteriora ſecula mirum in modum
ſunt celebratura) ad D. V. Illuſtriſſ: magna ex parte meritò pertinere
uidentur: eiufdem quoque nomine prodire debent inſignita: ut quemadmo-
dum ſic decorata, legentibus, ſpero, futura ſunt iucundiora, utinam ad perſua-
dendum etiam uehementiora: ita perpetuæ obſeruantie mee uelim extent ar-
gumentum erga amplitudinem, præſtantiamq; D. V. Illuſtriſſimæ. cui cele-
ſtis gratiæ acceſſionem, ſummamq; felicitatem ex animo precor. Dat. Var-
ſauiæ, XX. die Aprilis, M. D. XCVI.

D. V. Illuſtriſſ. ac Reuerendiſſ.

humillimus ac deditiſſ. ſeruitor,

Hieronymus Barboncinus, Illuſtriſſ.

Dom. Nunciij Apoſtolici generallis
cauſarum Auditor,

228368 T

ORATIO.

TSI, SER^{me} REX, Ordinesq; amplissimi, Pontifices, communes videlicet Patres, communi vniuersos pietate complecti debeant, ac soleant; tamen, vt medici in totius corporis cura, non toti corpori, sed parti semper afflictæ medicinas adhibent; sic hi, non sine cælesti mentis instinctu, singuli singulas sibi prouincias officio, studioque omni tuendas maximè, semper sunt arbitrati. Vnde est, vt, quemadmodum Italia Leonem Magnum, Leonem Tertium Gallia, Britānnia Gregorium Primum, ac nostra memoria Gregorium Decimum tertium Germania, tanquam tutelares Diuos colunt, quòd eorū hi Resp.^{cas} vel salutaribus institutis vinxerunt, vel beneficiis præter cæteros maximè cumulârunt: sic Polonia Clementem Octauum, tanquā Reip, suæ custodem ac præ-

fidem, summo semper loco habere debeat. Nam Pontificis pij charitas, sanctæque cogitationes, etsi obeuntis orientisque solis finibus vix coërceatur; tamen, cum Polonia tam propè iam vrgeatur, vt non coniuges tantum, liberi, libertas, sed maiorum etiam vestrorum sepulchra, Diuorum cineres, atq; adeò religio ipsa ab extremo periculo proximè absint; in hanc orbis partem, tanquam morbo maximè tentatam, statuit ille sibi omni studio incumbendū. Quid verò is consilij ad Reipu. vestræ nutantes iam, inclinantesq; rationes adferat, necessitas rei facit; vt hodie apud vos paullò vberius dicā. Ac, ne cogitatio vestra, fusum illud, sparsumq; dicendi filum, sparsa ipsa, & dissipata sequatur; orationem iis circumscribam cancellis, vt probem: primò, foedus cum Turcis fraudis plenū esse ac periculi: deinde, belli contra tyrannum capiendi necessitatem esse summam: tandem, hostis frangendi, debellandique rationes, si in belli cum aliis societate ascisci velitis, faciles illas & expeditas esse. Ego verò, ex fide erga rem
publicam

publicam vestram mea, cum tantum fructum
cupio metere; vt me, Pontificis hodie sensa, no-
tionesque, si non ea verbi venustate, quam res
requirit; paullò tamen liberiùs, pro meo mo-
re, explicantem, patienter attentèque audiat. *Tritum illud est, atque certè quàm tritum, tam verum: Qui armis gloriam comparare stu-
duerunt, instructos eos semper, paratosque ab
astu, aut manu, in campum descendisse. Vnde
illud illius exiit: Vbi leonina pelle nullus pro-
ficis, vulpinam esse assuendam; quasi hoc esset
necessariò tenendum ei, qui armis vult sibi mu-
nire viam ad gloriã summam, vt vincat, si non
viribus, vt leo, certè astu, vt vulpes. Etsi ratio
suadeat, vt malim Imperatorem vtrinque para-
tum, hinc ab arte, inde à vi; tamen, si alterutrū
debeam præferre, laudem ego magis, qui vt
vulpes, quàm qui vincit vt leo. Sed, ne quis a-
liorsum accipiat, atque ego dixi, malum à me
dolum probari, atq; huic sacro Confessui, tan-
quam hominis proprium venditari; is statuatur,
à me laudari non dolum, sua ipsum natura ma-*

lum; sed artem illam declinandi hostem, si feriat; terrendi ne feriat: & laudari hactenus, ut intelligatis, Imperatores illos, qui arte & vi sunt muniti, vel lapsos è cælo ad seruandum, vel è medio orco excitatos ad genus humanum mulctandum, iustisque pœnis vindicandum. Cuius rei nullum exemplum in historiis si extaret (ut extant sanè plurima) tamen orationi meæ tam certam fidem facit Turca; ut, aliunde quærere, quod est ante pedes positum, infiniti certè sit stuporis. Nam Turcam esse magnum hominum venatorem (ut florem hunc verbi ex sacris literis libem) inde apparet: &, quòd enses eius perpetuo nostro sanguine fluant: &, quòd artem, nunc hunc, nunc illum, pacis reti, etiam prouidentem, & præuidentem capiendi, quasi venator faciat. Quemadmodum enim venator, feram oculo designatam ad prædam, non priùs excit latibulo, stataque sede, quàm commodum sit suis rationibus, eam capi; sic Turca in iis, quos spe totos deuorauit, illaqueandis capiendisque, suam non tam vim exerit, quàm

quàm artem exercet. Vnum illi rete, Serenifs:
Rex, capiendis omnibus, Fœdus, & pax. Hoc
postquàm explicauit prætenditque, ne possint
hostes effugere; tentat subdolè, qua sunt vi, qua
virtute, quo genio, quo ingenio; vt, quo armo-
rum genere cum quib. debeat dimicare, mul-
tò antea prospiciat animo, ac prouideat. Tre-
munt hostes? lepores nouit, & terret. terrent?
leones vidit, & cedit. ambigui vitant? vulpes
aduerit, & cauet. auarè inhiant? lupos intel-
ligit, & spe prædæ illicit. Denique, sæpto vni-
uersos tam cautè tenet; vt singulos, cum vsus
sit, facilè queat capere. Quare summus Pon-
tifex, cùm probè nôrit, Poloniam esse brachi-
um, quo tyrannus à Christianorum, quà illi
cumque pateant, ceruicibus depellatur, ac hu-
ic brachio præuideat (qua est mentis perspicu-
entia) securim à Turcæ non tam vi, quàm arte
imminere; voluit hoc à tyranno prætentū rete,
à me vobis hodie indicari tantū: vt habeat po-
steritas, in quo legat, ac intelligat, Pōtificis sum-
mam prouidentiam, quòd monuerit; & Polo-
lono-

Ionorum perinseguem negligentiam, si non
cauerint. Cauere eius fraudem, qui non vitat
societatem, potest nemo; nisi Polonia, mira-
culi specie, in medio reti tuta, informatam iam
de eius fraude omnium animis, ac anteceptam
opinionem fallat. Nam usus hactenus confir-
mauit, eum solum ab huius securi esse securum,
qui pacis reti euolutus, sponte ceruices non
subiecerit. Replica, quisquis aues exquisitè rem
nosse, replica annales maiorum tuorum; quà-
cunque inspicias, quàcunque insistas, in perfidia
Turcica vestigium mox ponas. Mahumetes
primus Mysiæ regnum subdidit sibi; si, ut le-
o, armis, certè contra iuramentum ut vulpes.
Huius filius Baiazetes, Methonem, Coronam,
alia Venetæ potentiae, vna perfidiæ falce præ-
cidit, ac amputauit. Cyprus, deliciae orbis, fu-
issent sanè deliciae, nobis ad gloriam Christi,
non Turcis ad sensuum titillationem; nisi Soly-
mo, summam fraudem iuramenti religione te-
genti, Veneti malè creduli nimium tribuissent.
Amurathes Hungariam qua vi vicit? nulla. po-
tius

tiùs pacem prætexuit, vt bellum fereret; & bellum, quo, regia domo penitus extincta, facta est Hungaria, ex numerosissima, rara; ex nobilissima, plebeia; ex liberrima, serua; tandem, ex Christiana, Turcica. Macedoniam denique, Mysiam, Bulgariam, Græciam, Turcico imperio fraus, pacis nomine velata, adnexuit; non vis, & manus subiecit. Quas duas res historia hætenus locuta est, tanquam miras, quòd semper & expetebantur, quia pulchræ; & perdebant, si possessæ, equum Seianum scilicet, & aurum Tholosanum: illis iam pacem Turcicam posteritas, si quid puri oculi, cerebrique habeat, adnectet certè tertiam, vt specie pulchriorē, sic possessu peiorem: nam perdebant, equus sessorem, aurum possessorem. At pax Turcica, etsi expeti fortè possit, quia pax; auersanda penitus tamen videtur mihi, quia Turcica; quæ profitetur, non tam corpora seruituti, quam superstitioni animas addicere: id est, ipsas Christi, ac pietatis fibras penitus incidere.

Non erit, qui putet, Turcam nolle, in nulla iu-

B

sta causa,

Ita causa, pacem cum Polonis sacramento sancitam violare, nisi Turcam ille non benè nòrit, aut nos haëtenus non benè audiuerit. Nam, quò solemniori formula pacem sancit; eò tectiùs in caput eius, cū quo sancit, ceruicesque, more institutoque Mahumetano, molitur. Id quod Sinan Bassa (barbarum, barbaro nomine libenter ego noto) humani ille, diuini que iuris publicus prædo, disertè Oratori Cæsaris, & in os professus est. qui monitus, tyrannum, nouis ciendis motibus, & intercipiendis in Hungaria arcibus, contra fidem facere, liberè pronunciauit; nullis se legibus, ad fidem infideli seruandã teneri, aut adigi. quasi sectæ Mahumetanæ mysterium esset, Turcam posse fidem, & Christiano tanquam fatuo dare, & infideli, tanquam sagacem, fallere. Quid tandem nullam iustam causam fingitis? nulla causa, erit iusta tyranno causa: & tam promptum erit, dicere Polono, Da mihi Moldauiam, nisi nolis pacem; quàm erat paratum, minari Veneto, Da mihi Cyprũ, nisi velis bellum. Ineptè peto externa exempla. In

pla. In nulla causa, quid velit tyrannus, Podolia
testis est locupletissima. Quid Podolia? Polo-
nia potius. Cum enim Regis vestri viridior an-
te octo annos ætas fraudi videretur, & insidiis
patere, tributum tyrannus imperat. Et si Regis
magnanimitas, & prudentia, fortitudoque, e-
quites, vestra, huic tyranni postulato ita iuerit
obuiam, ut is satis intellexerit, rem ferro cer-
nendam; hinc tamen videtis clarè, eum venari
occasionem, & qui in Rege iuvene, multoque
domi turbatore, commodam, ut suspicabatur,
Poloniæ premendæ opportunitatem non pas-
sus est effluere, facile violaturum fidem, si fidei
fortè violatio aliquid illi maioris aut rei, aut
spei apportauerit. Subijcitur fortè mihi La-
dislaus, quasi occubuerit, quod pugnârit teme-
rè, & fœdus cum hoste pactum impiè violârit.
Qui sic obijcit, dupliciter ille peccat; & quod
non satis aduertit, se verbi sui vim minuere, dū
dicit, Regem temerè pugnâsse; & quod vide-
tur mihi nimis delicatè Theologus, qui, quam
dedit Turcæ fidem, eam vult arctè seruari; fi-

dem autē, quam debet proximo, naturæ, Christo, cam appellat quidem fidem, sed contemnit vt leuiculā. Sed quis tamen es tu, qui Ladislai Diæ memoriæ hanc iniuriam facis, vt eum dicas impiè violasse? Non satis certè mihi videris intelligere, quid fœdus sit; aut certè, si intelligis, non illud ad veram sensus, rationis, theologiæ regulam exigis. Cùm enim tam liqueat, quàm solem lucere meridie, Turcam fœdus, tanquam rete Christianis capiendis tendere; stulti sunt hi, si se spontè in hoc rete induant: aut potius impij, qui, specie seruandæ fidei, se suis, suos Christo, atque adeò Christum (quantum in illis est) Ecclesiæ intercipi sinant. Fides quidem seruanda est hosti; sed fides sincerè vtrique data, vtrique accepta. Quòd si quis promittat, vt te occupet incautum, hæcquē eius mens ex multis clariùs factis eluceat, quàm vllis possit verbis exprimi; si monitus non caueas, simplex: si artem non anteuertas, arte stultus atque adeò stupidus: si verbo potius credas quàm facto, hostis. At cuius hostis? qui,
quoties

quoties promisit, toties fefellit. At cuius hostis? qui proficitur, instituto Mahumetano, fallere. Deinde, mallet ego certè mortem Ladislai, quàm vitam cuiuscunque, sanguine tantum, & carne terminatam. Nam Ladislaus in medios martyrũ cuneos penetrâsse videtur, quòd caput suum pignori propatria dederit, ac fidei confessionem sanguine suo purpurârit, gloriosèque consignârit. Neque ego ea sum peruersitate opinionis, qua tu, quasi occubuerit propter fidem non seruata Turcæ: nam duas prius gloriosas victorias ab hoste retulit, indices diuinæ erga eum benignitatis; & quæ Turca dedit Polonis verba, non fides erat, sed insignis fraudis ac perfidiæ tegumentum. Quæ ergo causâ mortis? Christianorũ fortè, Christianorum peccatum. Non merebantur ignati tam fortem, tepidi tam ardentem, murmuratores tam gloriosum, impij tam bonum rei Christianæ vindicem. Neque profectò signo est, peccare illos, qui pugnant, quòd pugna, eos medios interceptit. Totus populus Israël nō

temerè, sed Deo consulto, & consultore, contra tribum Benjamin (quæ urbem Habna obsidione iniqua arctè, contentèque pressit) arma sumpsit. quo euentu? Israëlitarum primò bis mille suprà viginti, postea octodecies mille strati, ac ad interneccionem vsq; deleti erant. Quid hoc est, Deus? mones vt pugnēt, & perdis fortè quòd pugnent. Hæc videtur mens penè, & oratio eorum, qui Ladislaum subijciunt; non satis certè illa æqua, si Israëlitarū factum æqua rationis lance pendamus: hi enim, lachrymis propter peccatum suum manantes, ac verbo Dei nixi, fortes alacresque exierunt in tertia castra, ac, ciuitate tandem sancta in libertatem asserta, id quidquid erat perfidi nominis, penitus deleuerunt; Poloni, vt hi, suis lachrymis potius, quàm viribus freti, quia iterum non existis in campum, iterum ac tertium, orbis penè totus Poloniam iam vestram putat proximam si non cineri, certè flammæ. Atque cùm virtutem, magnanimitatemque Polonorum germanam penè, & (sic libet loqui) vernaculam, mente com-

te complector; me, penè est vt pigeat, pudeatq;
Ladislaï toties vsurpati. Timidi profectò est,
& minuti animi, quòd semel sis victus, horrere
semper tubam, sclopum, ensen: fortis potiùs,
tanquam palma, quòd vehementiùs premitur,
eò valentiùs cõtra robur niti debet, ac insitam
vim contra vim externam vehementiùs exe-
rere. Romana respub. tantam, & tam altam
plagam in Cannensi pugna accepit, vt nunquã
illi videretur posse medicina fieri; virtus ta-
men eorum tam viuida erat, vt hoc vulnere vi-
reret, non flaccesceret. Magnanima enim gens,
iniuriæ vindicandæ studio elata, non priùs in-
terquieuit, quàm Carthaginem exciderit, effe-
ceritque, vt ille meritò scribat, nihil aut Cartha-
ginensibus accidisse infelicius, felicitate hac vi-
ctoriæ, aut Romanis hac cladis infelicitate fe-
licius. Ludouicus, qui huius nominis vndeci-
mus Gallos tenuit imperio, rebus regni conci-
sis ab Anglo, & Burgundiæ Carolo redactus e-
rat eò, vt in castris hostium audiret tantum, Bi-
turigum Rex; verùm contrà eundo fecit, vt,
hostibus

hostibus mox in angulos compulsis, virtutem
eius laudarent omnes, dignam immortalitate.
Virtus, Sereniss: Rex, vera illa, & numero omni
expleta, nec florenti re tumet, nec prostrata ti-
met; quin se semper excitat, ostenditque, sy-
dus, fatum, fortunam, esse nomina tantum, &
vanæ gentilitatis idola. Maçte ergo Poloni vir-
tute, maçte: vimq; illam, quam natura parens,
aut potius magnus ille naturæ fator & altor, in
pectoribus vestris videtur impressisse, excitate.
O fortia pectora, quàm diu languebitis? Oro-
bora hominum, quàm diu iacebitis? Turpius
illud, quòd iacetis nullo prostrante. At Ladisla-
us. quid hæres? profer quod debes, profer La-
dislaum, cæli gemmam, gloriam Poloniæ. V-
surpa Ladislaum: nomen illud honoris vsur-
pa, ad spem tuam erigendam, non ad ignauiam
tuis iniiciendam. Ladislaus te erigat, quòd bis
vicit; non te frangat, quòd semel amisit. quan-
quam, quid amisit? pro portiuncula hac terre,
portio illi, & sedes alta, in illa cælitum regione;
vnde vestram iam stultitiam irridet, quòd Tur-
cicam

cicam & timetis perfidiã, & sequimini fidem.
In pacis Turcicæ, Sereniss: Rex, fraude expli-
canda, eò breuior sum, quò illa est perspecta
vobis magis, & quò oratio mea festinat con-
tentiùs, ad belli cum Turca necessitatem, in
vestris non tantùm auribus, sed oculis defigen-
dam. Quam, inquis, necessitatem? ex pericu-
lo quod imminet summum, ex periculo quod
imminet proximum. Summum non esse, ne-
mo vestrùm neget; interitum scilicet, aut ser-
uitutem. At interitum quem? Corpora ve-
stra in cinerem, ex quo apta sunt, redigi, quia
naturæ est, non graue est: ceruices amputari,
quia commune est, non magnum est: cruci af-
figi, quia legis est, non immane est: aliis poenis
affici, quia necessarium est, tantopere vitandũ
non est. at sensus poenis minisque lentè affli-
gi, non tam vt compago, quam corporum na-
tura exquisitissimam fabricata est, soluatur,
quàm vt animæ impia superstitione obligatæ,
ad inferos tandem amendantur, & periculo
tam graue est, & re tam magnum, & diritate

tam immane, & omni ratione tantopere vitandum, vt omnes corporum pœnæ, ne animæ in hoc periculum veniant, probo Christianoq; viro videantur subeundæ. Horreo totis artibus, quoties cogito tyranni hinc minas, inde delicias, artificiosè scitèq; comparatas, ad mentes Christianas Mahumetana labe inficiendas; vt seruitus illa, quam experti dicunt durissimam, libera sit mihi, atque adeò dulcis, præ vt est periculum, quod animabus perdendis capiendisq; impius machinatur. Periculum quàm est summum, non æquè videtis proximum? Moldauia expetitur: Transilvania petitur: Bohemia timet: trepidat Morauia: tota vicinia corripitur flamma; mediam Poloniam putatis tutam? Reuerendiss: Casertanus, vir ita vndeque summus, meritò vt dubitetur, in eius omni actione, magisne pietas e-
niteat, doctrina, an iudicium; de hac tota re etsi ita dixerit, nihil vt possit clariùs aut præclariùs; istud tamen non monere non possum, tyrannum vos iam diu, tanquam viuario conclusos,

clusos, pro re nata, deleturum, aut perpetua feruitute mulctaturum. Nouit, quæ consilia cōtra caput eius initis, quæ conuitia iacitis, quæ suffragia fertis : nouit detrectari fœdus cum Christianis, non quòd non cupiatis, sed quòd non audeatis. hanc mentem, bonam illam, & è cœlo natam, putatis tamen impunè vobis ituram ? Occasionem profectò tyrannus vestri perdendi arripiet proximam. Ratiocinabitur enim sic : hanc vestram fortitudinem, ac formidabilem vim minuendam sibi esse, & frangendam, si bellum perseueret post vicinos concisos ; si pax futura, primo quoquo tempore, quasi qui vestras ab aliorum necessitatibus rationes segregastis, æquè non debeatis angustiis vestris sperare ab aliis opem. Imò, vnde potestis sperare opem ? Ex Valachia ? auget tyranno imperium. Ex Transilvania ? periit : quia non adiutastis. Ex Austria, & Bohemia ? pressæ, aut oppressæ sunt. Ex Silesia, & Morauia ? non possunt, si perierint ; aut, quia impeditis reipub. temporibus contempsistis, non volūt.

Ex Ragusæis? scilicet ex tributariis. Ex Roma,
aut Hispania fortè opem? at omnis via, vestra
culpa, illis ex Italia & Hispania ad vos interclu-
sa est. Vnde tandem opem? Ex septentrio-
nali plaga? Turcici tyranni mysterium exiit
iam in vulgus: quemadmodum arcem Algeirę
erexit ad coërcendam potentiam Asianam; sic
Vistula redacta in potestatem (huc enim ratio
& oratio tyranni spectat) Dantisci statuet arcē
contra vim septentrionalem. Nihil non est,
quòd Angli per Poloniam tam liberè Constan-
tinopolim commeant, remeant: nihil nō est,
quòd Dantiscum Constantinopoli laudârunt
hi, tam opportunum Septentrionis, quàm Cō-
stantinopolim Orientis rebus constituendis.
Equus Troianus vestris, Poloni, mœnibus rece-
ptus est; & dubitatis adhuc persequendi Græ-
ci, an seruandi Troiani? Simulanda pax cum
Mahumetanis, an fœdus cum Christianis icien-
dum? Vicini vos vocant ad fœdus; non audi-
etis vocem terræ? Pontifex vos vocat ad fœ-
dus; non audietis vocem cæli? Christus ad
fœdus

foedus vos vocat per Vicariũ, Turca per Chau-
sium; quem tandem audietis? Serio vos, e-
quites, Deus vocat, qui ad foedus vocat, & per
Pontificem vocat. Duobus enim magnis ma-
lis, quibus hinc anima, inde in Ecclesia corpus
affligebatur, duo Deus magna adhibuit reme-
dia, illi Concilia, huic foedera; vtraque semper,
si salutaria, à Pontificibus præscripta. De Con-
ciliis clarum est: de foedere, si non æquè clarũ;
tamen æquè certum: nam pericula, vt hanc,
aut illam orbis partem proximè vrgebant; sic
eis auertendis foedus semper aliquod, tanquam
obicem, Pontifex opposuit. Templarios no-
lite cogitare, Rhodios, Melitenses, Theutoni-
cos, alios equites, qui certis legibus vincti, &
quasi foederati, operam, probãte Pontifice, su-
am, contra hostes Christi profitebantur, & vti-
liter diu nauabant. Veræ foederum societates,
quot Pontificis autoritate initæ? Quàm fe-
lici tandem exitu conclusæ vniuersæ? Vrba-
nus Tertius in Concilio Claremontano, orati-
onis, zeliq̃ue vi effecit; vt Christiani Principes,

foedere conglutinati, arma caperent contra Sa-
racenos : Quis fructus foederis ? Solimannus
ad Niceam superatus : centies mille ad inter-
necionem cæsi : Ierusalem recepta : Bolonius,
quòd primus sanctæ vrbis mœnia vestigiis suis
signârit, Rex Hierosolymitanus renunciatus.
Calistus Secundus in Concilio Laterano suavit,
& persuasit Christianis principibus, manum
auxiliarem Balduino Secundo Hierosolymorū
regi, contra impressionem Saracenam ferrent.
quo successu ? Regem Damascenum in fugam
compulit, & Gallum, Minoris Asiæ regem vicit,
exercituque cæso, cepit. Honorius Tertius,
prece, pecunia, authoritate, plurimos Christia-
nos in sacri belli communionem elicuit, &
Ioannis Columnæ Cardinalis auspiciis, rem
Christianam ita amplificauit; vt omnis ætas
sit prædicatura & zelum Honorij, qui sic suavit;
& Columnæ nomen, qui causam Christi sic
gessit; & principum pietatem, qui summæ au-
thoritati sic paruerunt. Clementem Terti-
um, Gregorium Octauum, Ioannem Vigestimū
secundum,

secundum, Nicolaum Quartum, Urbanum
Quintū, alios sacri foederis contra hostes Chri-
sti feliciter authores, non persequor. Vnus Pi-
us Quintus, vna victoria post natos homines
maxima, posteritatem docuit, quanta felicitate
pugnant ii, qui zelo instincti, & summi Pontifi-
cis auctoritatem sequuti, in castra contra pa-
ganum, & pro Christo magnanimi exeunt.
Clemens Octauus, eandem cæli viam insistens,
& precibus sacerdos, & auctoritate pontifex,
& consilio prudentissimus contendit; vt Pij
Quinti, non tam exemplum sequatur, quàm
vincat felicitatem. Quidquid tandem reierit,
ingentis sanè zeli est, conferre in hoc bellum ex
ærario, non restrictè, atque adeò ex sanguine
suo prodigè, qui Ioannem Franciscum Aldo-
brandinum, nepotem suum, cui & pectus sapi-
entiæ, & manus plena virtutis, non dubitauit
omni discrimini pro Christo exponere. Innuit
quidè Christus, vt priusquàm aggredieris ad bel-
lum, priùs putes sumptuum rationes; ad ratio-
nis tamen veram normam. Nulla nobis nor-
ma rectior

ma rectior esse potest, quàm quæ ab illo præstituitur, cuius Deus in Ecclesia potestatem, verbo; & in hoc genere auctoritatem, miraculo sæpè fanciuit. Hanc bellicæ rationis putandæ subducendæque normam ne nouam fortè putes; neheri illa, nec cum Christo nata est: nā populus, reges, iudices, qui Mosaica lege astricti erant, non prius vnquam manum admouerūt ad arma, quàm ex prophetis, & sacerdotibus, quæ esset mens Dei de bello, certum, exploratumque habuerunt. qui, authoritati obsecuti, arma sumpserunt, victoria; qui, cerebro priuato nixi, detrectârunt, strage, alioue infelici exitu bellum semper terminârunt. Nemo mihi hîc dicat, Pontificem facilè in societatem belli, & fœderis venire, ipsum scilicet remotum à periculo, & Polonorum aliorumque procellas, si quæ futuræ, è portu tutò dispicientem. Polonis hanc orationem miror posse excidere, vel piis, contra pontificem istum, quo nullus vnquam Polonorum gloriæ, rei que fauentior erat; vel prudentibus, in re, quæ nihil omninò

habet

habet fundamenti. nam Pontificis functio,
veraꝫ imperij ratio, cū non Romanæ vrbis,
aliarumꝫ suarum ditionum cancellis termi-
netur, sed tam longè latèꝫ pateat, quàm,
quæ Christum audit terra; quidquid terræ, si-
ue Polonorum sit, siue Italogum, interuertit
dæmon Christo, id totum Pontifici interuer-
tit. Principes, quātulā illi iacturā faciūt? in cor-
poribꝫ, in fundis: in ciuitatibꝫ: in moenibꝫ: in ali-
is fluxis, & non multò pōst perituris rebus. A-
nimæ, Ecclesia scilicet Dei, pretium crucis, cæ-
li gloria, pereunt pontifici; vt, quò est præstan-
tior vis, ac ratio mentium (quas nulla temporis
circumscriptio definit) quàm reliquarum re-
rum, quæ punctulo fluunt; eò aculeatior sit
futurus dolor Pontifici, in sui imperij imminu-
tione, quàm regibus in regnorum corporumꝫ
iactura. Non quidem versatur in discrimine
Roma, illa sedes Romuli, & septem montibus
inclusa: sed Roma Christi, vera, inquam, Ro-
ma, quæ Christi sanguine tincta & consecrata,
iisdem, quibus sol, terminis circumscribitur.

Quare non potest Turca Christiani orbis parti
vlli inferre vim, ex qua cura Pontifici, & pericu-
lum non augeatur: nam, quot animæ, tot re-
gna Pontifici stant, ac, si res non prosperè ce-
dat, cadunt. Dominatur Pontifex latè; sed cui
ius bono? habet rem benè lautam; sed cui
lautam? Quidquid possidet, agrum, castellū,
urbem, in animarum rem ac bonum possidet.
id quod in communi orbis periculo factis sem-
per illustribus ostendit. Ego equidem, quoti-
es considero, pecuniam Ecclesiæ factam gran-
dem, toties Dei prouidentiam in orbis procu-
ratione admiror maximam. Nam pij illi, san-
ctique principes, qui ex suo in Pontificis arcam
prolixè contulerunt, videntur Pontifici auxisse
non rem, sed curam; non diuitias, sed molesti-
as: nam res Pontificia est hodie quoddam æ-
rarium, vnde promatur, non solum viduis, or-
phanisque ad eleemosynam; sed regibus, prin-
cipibusque ad prouinciarum suarum defensi-
onem vindicationemque. Cuius pecunia, to-
ties Gallia vindicata! Hungaria defensa! Italia
serua-

seruata! Græcia restituta! Omnes Europæ
prouincias ac principes, Pontificia non cura
tantum, sed beneficentia tam arctè complexa
est, vt & impiè querantur hi, Pontifici rem flue-
re nimis largè; & illi non satis prudenter existi-
ment, Pontificem, vt remotum à periculo, pe-
tere sibi cum aliis, & aliis secum promittere fœ-
dus. Sed cur tandem fœdus tantopere, equi-
tes, refugitis? Conditiones, si quæ sint æquæ,
pro vobis sunt illæ vniuersæ. Cùm multa e-
nim, quæ Principes inter ipsos vinciunt fœdere,
tum illa inprimis quatuor, Periculi societas, Lu-
cri spes, Sumptuum proportio par, ac Tuendi
status æqua ratio. Magnum quidem vinculū
est hominum inter ipsos, naturæ communio;
tamen charitas in proximum ita friget, vel (vt
propius rem tangam) amor in nobis nostri ita
calet; vt, si absit societas periculi, societas fœ-
deris difficulter, hac ætatis nostræ labe, possit
sperari. Ac certè bonitatem naturę ita oppres-
sit boni proprii sensus, vt, vbi periculum æquè
viget, velimus tamen videri tam cauti in præ-

sentem rem, atque in futuram tam prouidi, vt
meum bonum, etsi sit penitus tuum; hoc ta-
men, quàm velim vt meum, tam nolim vt tuū.
Volumus, peruersitate quadam naturæ, quæ-
cunque volumus, non tam vt bona, quàm vt
bona nobis. Delucro res est tam certa, vt illa
prisca ætas, sceleris adhuc pura, consueuerit in
dubia semper re quærere, Cui bono. Quare,
cùm omnes natura ita sint captatores, ac aucu-
pes proprij boni, vt in nulla quæstus spe, nullus
putet capitis fortunarumq; sibi discrimen ade-
undum; vbi parua est spes lucri, ibi nec est, nec
erit vnquam fœderis magna. Hinc est, vt sum-
ptuum in fœdere percutiendo in primis habeat-
ur ratio: nam si plus sit ad fundendum, quàm
quantum facultatula tua ferat, fœderis huius
ratio, non diu illa constare potest. Vnde non
vacat ille excusatione, qui abstinet à fœdere, ex
quo sibi res est omninò minuenda, alteri vt au-
geatur semper, & accrescat. Sed fingo illa duo
vtrinque paria; pacem tamen probent potius
Principes fictam, & falsam, quàm fœdus, quod
in tuos

in tuos humeros molem totam belli deriuat,
atque te tandem medium teneat, tanquam
glacies, vnde nec regredi tutò possis, nec pro-
gredi: at in fœdere, cuius vobis, Poloni equi-
tes, sum author, paria sunt, & ad librilis regulã
æqua omnia, periculum, lucrum, sumptus, ac
tuendi priuati publicique boni necessitas. Pe-
riculum commune esse omnium, ac Polonos
propiùs vrgere, quàm reliquos, suprà demon-
strauì clarissimè, & ipsi manu penè tãgitis. Vn-
de iniqui mihi in hoc genere videntur ex vobis
quidam, qui, quasi periculi pars ad vos pertine-
ret nulla, aliis ponunt tam duras, & sibi poscunt
tam faciles fœderis leges, vt velint videri non
focij, sed stipendiarij. Vbi est periculi eadem
ratio, aut penè eadem; ibi æquitas fœderis
postulat, à fociis rigidissima non exigantur om-
nia. Quam fœderis vtiliter faciendi alteram
conditionem posui, Lucrum; illius ratio poti-
or à vobis est. Lucrum huius belli est, quantũ
vestra aut magnanimitas vult, aut manus po-
test subigere. Dispicate in vicinos campos, spa-

ciosos hos, ac feraces omnium ad victum, cultumque rerum: prospicite, quàm potestis longissimè, in Orientis diuitias & delicias. Cedent, cedent illi spontè, hæ necessariò, virtuti vestræ. Ista omnia æquè fortè patent aliorum vi. bonū certè factum. Nam si omnia æquè lucra patent omnibus, nihil hac huius fœderis parte possit fingi æquius. Verùm vos, equites Poloni, vos hac conditione longissimè etiam vincitis fœderatos: nam hos nix, glacies, reliquus hyemis rigor, intra septa vrbium & vallorum tenebit, quò minùs hostium aut agros populentur, aut reliquam facultatem atterant. at vestræ virtuti, nullus mōs obicem, nulla ars aggerem, nulla hyems modum statuere potest, ac ponere. Neque certè vrsi priùs pellem, contra magni illius consilium magnum addicimus ære, quàm ipse in potestatem venerit: nam vrsū cepimus, si, quod possumus, segniter non velimus. Et Cominæus historicus, quemadmodū in Burgundiæ Carolo, fulmine illo belli, aliquid nescio quid desiderauit, quòd in omni periculo erat

lo erat nimis securus; sic Ludouicum, prudentiæ consiliiq̃ue antistitem grauius sæpè pupugit, quòd in certo periculo erat nō satis audax. At regno Poloniæ certius est iam periculum à Turcica fraude, quàm Ludouico erat à Burgundia manu; vt Poloni, si vrsi consilium, futurumq̃ue secuti, non audeant, verendum sit, nè vrsus in insidiis iam latens, irarum tandem plenus, exeat in campum, ac nunc hunc, nunc illum, rictu discerpas ac dilaceret. Non enim id agitur, an securi hostem temerè debeatis aggredi; sed, an siccam, vestro gutturi capitiq̃ue imminentem, sociis armis tecti, fortiter velit repellere. At certè, vt hæc non essent, quæ sunt clarissima; quæstus tamen iste est Polonorum longè vberimus (quæ æqui foederis tertia est conditio) in partem gloriæ summam, sumptuum non adeò magnam, cum sociis venire. Promittunt socij, ex sua quisque re quantum potest, in publicam Polonorum rem; sic, vt possint & imperij fines proferre, & priuatam rem augere, & Christi fidem propagare, & maioribus præ-
ripere

riperè palmam gloriæ, & filiis ferere sementem
exempli, & cæli tandem frugem copiosè mete-
re virtute sua, & (quod in fœdere nullo, nec vlli
vnquam genti vsu venit) sumptu penè alieno.
Quem torporem hæ circumstantiæ non excu-
tiant? Quam ignauiam hæc gloria non exu-
scitet? Huic flammæ illa materies accessit,
quòd pecunia supponenda sit in bellum non v-
nius, alteriùsue anni, sed quoad vel victoriæ, vel
consentientes omnium voluntates, bello mo-
dum statuerint, ac finem. At mentem illa vo-
bis cura fortè coquit, ne (quæ erat quarta fœ-
deris cautio) in sociis desertoribus, soli hostilem
fraudem impressionemque sustineatis. Quid?
Christianos desertores Christianorum? nulla
specie boni? maximo periculi metu? Insanos
certè desertores cogitatis. Dein Transilvaniæ,
Poloniæ, & ditionum quæ Cæsari parent, feli-
citas aut miseria, seruitus aut libertas, ita arctè
inter se nexæ sunt, & implicatæ; vt, qui alteri-
us rationes prodit, suas ipse videatur perdere,
aut certè grauiter labefactare. Sed Principes
orbis

orbis erunt foederis testes. Quæritis amplius ? Pontifex est sequeſter. Etiamnum vultis ? Cæſar obſidem fidem dat. Ne hoc quidem eſt ſatis ? Hungaria eſt ſupplex. Adhuc heretis ? Stiria, Croatia, Tranſilvania, Italia promittunt operam. Quouſque tandem ? Obeo totam oratione terram, vt inueniam, quo vos confirmem : ſi hîc nulla firmitas foederi ſanciendo ſit ſatis, penetrare in medios cælos, Diuum Sta- niſlaum adſciſcite foederis præſidem : Diuum Leopoldum adhibete teſtem : Chriſtum implorate vindicem : ferite quacunque formula, quacunque execratione ferite : quidquid eſt è cælo boni, precamini inter vos, ſi ſeruetis; quidquid eſt terra mali, imprecamini, ſi non ſeruetis alter alteri fidem. Omnibus omninò ſanctitatibus nullam vim ineſſe non poteſtis arbitrari, niſi fingatis, rem vobis eſſe cum fide Punica, nō Austriaca; Turcica, non Chriſtiana. quanquā ne probabile quidem eſt, quod putatur. Pacē obtulit Cæſari Turca, & pacem vtilem. amplexus eſt ? deteſtatus eſt. Tranſilvano etiam o-

E

ſtentauit

stentauit beneuolentiæ ansam. arripuit? contempsit. Pontificem non dico, tam vestrum, quàm vos Christi: de cuius in Poloniam voluntate dubitare potest ille solus, qui hanc Polonis inuidet voluntatem. Denique, non sunt hi tam insani (quantum suspicor) vt velint pacem cum eo, quem norunt tempori tantum insidiari, & occasione, offerreque nunc pacem, vt, quos ille concisus iam non potest premere, restituta non multò post re, validius possit in nihilum conterere. Tandem, in Principe Transiluanix, quæ sit Pontificis ac Cæsaris mens, facile potestis videre: nam tantum abest, vt cum videant pereuntem; vt (quòd capitis, fortunarumque omnium pro Christiana re discrimen adierit) id omni ratione agant, ne videatur ille vnquam magis floruisse. Quare, vt pro Cæsare loquar, cum ille socios hætenus non fallat, & contra maiestatem suam, & Dei sit, si vos fallat, nec è bono sit, vt fallat: Prudens certè nō potest cogitare, fore, vt ille, perrupto fœderis, iurisq; publici repagulo, Polonos solos fraudis pedica
irre-

irretitum iam eât. Aliud est, quod fortè mor-
det, domi turbator, foris æmulus; hos priùs à
ceruicibus Reipu. depellendos, quàm nouum
hostem fœderis noua pactione accersendum.
Aemulum, si quid vestræ Reipub. quatuor an-
norum vsus me docuit, puto (vt mollitè di-
cam) esse nomen tantum, & Cæsar certè huic
nomini cedit potius locum, quàm addit autho-
ritatem. Nam si formæ Regni, quæ est, Cæsar
sincerè, & ex animo non faueret, esset sanè ille
Reipub. gerendæ non valdè gnarus: qui, quam
cuperet mutatam, vel, incisus legum neruis, lan-
guidam; eam, vt sit scilicet imbellior, hortetur
ad arma; & pecunia, vt sit fortè imbecillior, au-
geat, atque amplificet sua. Ridiculè hoc, siue
cogitatur, siue dicitur. Multi, æmuli tamen
causa, turbant. Quidni turbent? Scitum est il-
lud, in turbida aqua piscatum esse vberiore; ;
ac certè clarum est, piscatum istis, in mensa nō
omninò sybaritica, hoc tempore esse fructuo-
sum. Nam dum hinc timent, inde sperant, ex
turbis duplicem consequuntur fructum, vt sit

& spes foris cum commodo, & domi timor sine periculo. Has ego factiones, (si tamen factiones, & non potius suspiciones sunt) liberè pro meo in patriam vestram amore pronuntiabo, non alia faciliùs ratione puto abituras in fumum, quàm foedere cum Cæsare sanctè paciscendo: ita vt, quam litis caliginem Reipub. vestræ obducit, opinione quorundam, Austriacum nomen: eam Cæsar, tanquam sol, puncto sit dissipaturus. Si enim foedus iceretur, Cæsar, qua est perpetua in amicos, sociosque benignitate, multis indiciis tam clarè suam erga Remp. hanc benignitatem testatam faceret, vt litis authoribus si non possit voluntatē, facultatem tamen litis ex Austriaco nomine ferende omninò sit præcisurus. Quare quantū, qui contentiones serunt, hactenus elaborârunt, ne sit foedus; tantum, qui Rempub. volunt saluam, eniti debent, vt sit foedus. Nam quæ suspiciones de Polonorum fide erga Christum ipsum in orbe per omnium latè animos profeminatæ sunt, quasi Moldauiam in libertatem manu af-

fertam

fertam, Christo demum eripuerint, ac Mahu-
metis seruituti constringendam dederint; sacri
foederis, tanquam ignis obiectu niues, facile
delabentur. Videbunt enim non (quod qui-
dam gloriæ vestræ non ita fauentes exprobrāt)
vos malæ causæ prætexere Rempub. sed (quod
scripto mandastis, foederisq̃ue sacri ictu sanxi-
stis, si sanciat) Valachiam non captam, sed li-
beratam; Tartaros non adiutos, sed intra line-
am cohibitos; Transiluaniam non pressam, sed
seruatam; christianis contra Turcam omnia
non impedita, sed expedita fuisse; denique sic
vos egisse, vt Poloniam, Transiluaniam, Hun-
gariam, Germaniam, vniuersa denique Christi,
ac orbis Regna, vno beneficio videamini com-
plexi. In Turca tam propinquo, & statu rerū,
qui est, nemo ista facile credat. Fingo esse in
hac Repub. tam sine mente aliquem, qui publi-
cè profiteatur, se cautum Regno à Turcicæ
perfidia periculo; imò fingo Poloniam hac
flamma ne leuiter quidem attactum iri: Quid
Transiluanis fiet? quid Hungaris? quid reliqua

vicinia? Peribunt certè, nisi è cælo seruet nomen illud altum, magnumq; seruatoris. Non erit, equites, vestræ aut religionis, velle, vt quæ arma dicitis à vobis illata in Moldauia ad Christum vindicandum, ea iam micent contra Christum: nec iustitiæ, pati, vt sanguis christianus, in Moldauia contra Tartaros sparsus, videatur fuisse gluten compaginandæ arci, vnde Turca christianum nomen in illis partibus tutò petat, penitusque excindat. Quare cùm nulla videatur constituendi imperij Polonici ratio firmitior, nulla Turcicæ superbiæ intra gyrum coërcendæ certior, nulla sopiendarum contentio-num, quæ caput libertatis vestræ petunt, securior, nulla ad laudem domesticam vberior, vel ad amicitiam externam constantior, quàm fœdus cum christianis sanctè iētum contra Tyran-num, id est (vt vno verbo dicam) bellum apertum: Rogo vos propter vos, malitis coniuncti stare contra Turcæ ensē, quàm diuulsi cadere ab eius fraude. Neutros omninò non audio, ancipiti istos gladio iugulatos. Hanc Christiani siue

ni siue vincant, siue vincantur, res neutris pede
non satis prospero ibit. Vincunt ? estis, Poloni,
inglorij. Vincuntur ? Nulli. Vincunt ? Qui mi-
scent, magis miscebunt domi. Vincuntur ? pro-
xima præda estis. O nefastum consilium, & ca-
pitum certè deuotorum ! cuius nulla pars aut
Reipub. salutaris, aut illis pulchra : nisi fortasse,
vt Medæa tragica, interpretentur pulchrum,
eodem tumultu, quo Remp. obrui. Pacis tan-
dem ratio si sic ineatur, vt libertatem tamē sta-
tuatis armis contra Turcicam perfidiam esse
tuendam, tantum abest, vt priori plagæ medi-
cinam faciatis, vt securim Reipub. altius inijci-
atis. Loquuntur enim linguæ, pacem, arma,
bellum : fitque, vt quæ arma possunt cum bo-
no publico, priuatoque exerceri ad hostis vires
minuendas, euertendasque, illa otiosa hostis
postea valentioris impetum, roburque pericu-
losè expectent. Dic, fodes, tandem, cui rei a-
grum tuorum concidis vastitate ? cui rei diffi-
pas Regni facultatē ? Miles enim, quantus Tur-
cicæ impressioni excipiendæ satis est, sine Re-
gni,

gni, agrique violatione nullo modo ali, sustentarique potest. Melius certè, & ad normā politicam aptius, hæc arma educeres in hostis agrum, aleres hostico spolio, adhiberes ad Regni fines proferendos, ac gloriæ, prædæque plenus verteres ad eum conficiendum, qui facit noua crudelitatis specie, vt tu te nunc conficias domi, ne paulò post ab illo conficiaris. Tandem vide facti huius labē. In pace cum Turcis iam certa armatos vos in finibus, aut alibi, qui vident; quas suspiciones? quas literas? quos clamores contra vos disseminabunt? Clamabunt si pax cum Turcis, arma hæc micare contrà se, aut si forte probetis, comparari illa ad frenandam Turcicam perfidiam, videbunt plus poni sumptuum, vt ipsi vos defendatis contra fictū amicum, quàm quantum apertum hostem delere, esset satis. Non aptè videor tam multis refutare neutros, damnatos ipsos iamdiu, vel malitiæ, à prudentibus, vel à Solone, capitis. Cicero enim disertè scribit, sanxisse capite Solonem, si quis in seditione vrbis, alterutrius partis

tis non esset. Meritò certè. Nam videtur ille
insidiari Reipub. qui eam nec oppugnat permi-
xtam, nec propugnat. At Veneti non veniunt
in societatem fœderis. Abiectè istud de te, an
contemptim dicis in Venetos? ego etsi id non
ago, vt Venetorum hic factum laudem, aut vi-
tuperem: tamen vos Polonos voco in societa-
tem gloriæ, quam Veneti hoc in genere conse-
quuti sunt singularem, Cùm illorum parietem
flamma violaret, non illi Fabium imitandum
sibi sumebant, solum ex omni historia lauda-
tum, quòd feliciter est cunctatus; nec illam ti-
midiusculorum cantilenam orbi occinebant,
festinandum lentè; sed simul & de armis deli-
berantes, & fumentes arma; Pontificis illius
(quem mundus priùs Diuum coluit, quàm cæ-
lum habuit) vocem sequuti, cum magno Hi-
spaniarum, Indiarumq; Monarcha in societa-
tem fœderis contra Turcam venerunt; & vi-
ctoria, quam oriens vidit maximam, fœderis
sacri nomen, notionemq; consecrârunt. Non
illis tantulum cerebri, aut otii à re sua erat, Po-

Ionica id temporis, aut Germanica vt curarent:
ipſi metabantur caſtra, & alios exciebant vo-
lentes exemplo, nolentes pudore ad Chriſtum
Europæ conſeruandum. Flammam vicinis iā
teſtis proximè imminentem vt Veneti, ſic iam
vos extinguite; ſeruitutem ceruicibus omni-
um incumbentem, vt Veneti, ſic iam vos de-
pellite; locum aliquem ad Danubium, vt illi
Echinadas inſulas, ſic iam vos nobilem victoria
facite: facilius vos poſteritas ferat cūctatores.
Verū proximam calamitatem ocioſè ſpecta-
re, & Venetorum vos exemplo tueri, amici nō
ferunt, & inimici certè rident. Neque quis-
quam mihi ogganniat, propius tunc Venetos,
quàm nunc Polonos tactos fuiſſe. Facile ego
fecero, vt videat cœcus, Poloniam nunc, quàm
quōdā Venetias, propius abeſſe à periculo: Cy-
prū quidē Venetorū petitam fuiſſe, ſed Cyprū
longiſſimè diſſitam; ſicam autem Turcicam
veſtris iam iugulis intentam eſſe, &, niſi fœde-
ris illam vis retuderit, in viſceribus non multò
poſt mediis, ni Deus auertat, hæſurā. Quam-
quàm

quàm quid Venetos premitis inuidia? Agitur
iam id, vt præcant Poloni reliquis viam gloriæ,
non sequantur: Et Deus per Pontificem quasi
è cælo ciet vos, vt Christum seruetis nobis, in
his partibus. Potest quidẽ Christus seruare nos
sibi, se nobis, & sine nobis: sed si per vos velit;
gloriam, quanta genti vestrę potest obtingere
maxima, cur refugitis? cur aliò deriuatis? cur
in Venetos? Socii non desunt belli. Pontifex est
in statione: Cæsar in armis: Transylvanus in
campo: Imperii procures et si non nomen suum
ad fœdus, pecuniam tamen, & rem adferunt.
Philippus Hispaniarum, classẽ longè instru-
ctissimam in Patras, totamq̃ue illam oram su-
periori æstate immisit, atque hac grauius ali-
quid in Tyrannum molitur. Quid Veneti ve-
stros animos minuant? Quanquàm Veneti nō
dormiunt, nec, quid captant consilii, publicè
interest sciri. Tantum fidimus pietati, religi-
oniq̃; summæ, quę eos prouexit ad hunc splen-
dorem, quem nulla vnquam Respublica aut
tam diu, aut tam magnum habuit; vt sperẽ-

F 2 mus,

mus, si vos in extinguenda flamma iam propinqua inertes non videamini, eos esse ad commune incēdium cōmunem manum allaturos.

Pacis incertæ certa fraus est, belli necessarii causa vera : rationes ergò belli faciles (quod erat tertiæ nostrę partitionis caput) frustra quæritis. Nam vbi est pax incerta, vel bellum necessarium ; ibi belli rationes faciles, & expeditas quærere, est hominis ineptè curiosi, nec satis considerantis, plus semper damni incertam pacem, quàm bellum certum importasse rebus publicis, & belli necessitatem lentiori consilio non reliquisse locum. Deinde vis in coniunctis viribus futura firmior, victoria certior, foederis conditio vniuersa tutior, aliæque rationes per totam orationem sparsæ, plurimæ sanè illę, & neruorum plenę, cū clarè doceant, prona in bello fore vobis omnia, næ ego futi-lis sim, & iudicii non magni, si multam in hoc capite orationem ponerem. Loca igitur, quæ sunt huius loci, omnia, tangam, non premā; indicabo, non explicabo. Scripsit non ita pri-
dem

dem quidam, frustra tentari, qui nō potest vinci: & tyrannidi, quam veluti fluuium nemo crescentem potuit inhibere, latè iam grassanti poni temerè obicem. Huic refellendo non peto momentum ex Christo, cui tantillum iste tribuit, vt putet eius hostes sterni non manu ex alto; nec ex historia, cuius nihil penitus videtur nosse. Quid? Pagani non possunt vinci? Balduinos iste, & Hunniadas non legit, spoliis barbaris, hos Belgradi, illos Hyerosolimis, onustos. Ladislaos Hungariæ, & Godefredos, illa gloriæ nomina, quæ non sermonibus tantum, sed etiam cantilenis illi ex popa triuerunt, hic magnus scriptor non audiit. Scanderbergum illum, septem victoriis insignem, & barbaro sanguine ad Croiam manantem, iste fortè dicet esse Amadisum quendam, Tristamum, aut aliud nominis cōmentum, ex illis rotundæ mensæ lepidè consutis fabellis, erutum. Huic ita libet credere, non posse vinci Turcas; vt contrà quidquid afferas præteritæ memoriæ, iste nullo modo credat. Facile patior, vt non credas

præteritæ, crede præfenti memoriæ. Sizzium
flumen, barbaro sanguine fœdum, Petrina arx
barbarę superbię monumentum, Sabotea, Fi-
lecha, Lippa, Strigonia, bis mille pagi, centum
quingenta opimi optimi fundi milliaria ,
Christo, Augustęque genti vindicata, & tuam
orationem refellunt, & stultam illam refutant
Tyranni vocem perpetuò clamantis , vnũ tan-
tũ posse esse in cælis Deum, in terris Domi-
num. Quę tandem hæc vox est, Turcam non
posse vinci? Nunquam ille vicit virtute sua, sed
ignauia nostra : occupat nos consultantes, non
pugnantes, aut pugnantes certè inter nos. Ot-
tomanus primus huius cognominis Rex , dum
Christiani premunt Tartaros, Bythiniam sui iu-
ris facit. Orchanes huius filius, ratus Gręco-
rum inter ipsos pugnam, sibi occasionem cre-
scendi, Bythinię reliquę Nicęam adiunxit : &
Nicomediam Amurathes, Orchanis filius natu
maximus , certantibus inter se proceribus ,
Galliopolim , Adrianopolim, Seruiam, & Bul-
gariam intercepit. Quid recenseo reliqua? vi-
litas

litas nostra semper facit, vt hic Therfites videatur Agamemnon. Tamen si quis Tyrannum contendat, fuisse viris aliquando, armisq; pol-
lentem; fælicitas iam vestra est, quòd fuit pol-
lens. Illud robur exercitus cecidit; hæ reliquæ
attrite penitus, Equites, & concisæ stabunt?
Nunquam certè potuit pugnari contra mino-
rem vim, aut maiorem, (vt prisco verbo vtar)
imbelliam. Hungaria quot consumpsit? Quot
confecit Transyluania? Croatia quot deleuit?
Quot Persia amandauit ad inferos? Vnum Per-
sianum bellum, centies millia capitum Euro-
peorum demessuit, & (vt euolutam notionē
complicem) quot ibi campos, tot barbarus fu-
orum corporum vidit tumulos. Hinc est, vt
Europæo flore consumpto, habiti sint Asiani
delectus. Hos manu vertitis, Equites? an spiri-
tu vno diffatis? Cupediis eos pastos, & molli-
culos, Cæsar ita contempsit, vt ad bellum, tan-
quam ludum, itans dixerit, se in Hispania con-
tra militem sine imperatore, in Asia contra Im-
peratorem sine milite pugnaturum. Quid per-
go?

go? Res tota eiusmodi est, vt requirat potius
citum auxilium, quàm consilium lentum: res
, eiusmodi, vt non fundi solum, & palatia; sed
7 altaria, ac templa, manum, opemque iam ve-
stram implorent. Ecclesiam dixerunt sacræ lit-
tere, nunc munitam ciuitatem, quòd ab om-
ni auxilio contra omnes hostes instructa; nunc
catholicam, quòd sparsa latè per Asiæ, Africæ,
Europæ latos campos; nunc sponsam Christi,
quòd pulchritudinis specie vndique variegata
erat. Hodie verò, quo nomine censebitur no-
bis? Eius decor ab intus: luctus, squalor, pulla
foris est, & sordes. Nam eam, hinc mœnibus
ciuitatem, inde sponsam pulchritudine, ita nu-
dârunt Turcæ, aliiq̃ue hostes; vt videatur, si ec-
clesia contra tot insultus firma, vix tamen pul-
chra, tot ornamentis spoliata. Catholica, in
quibus angulis, & nidulis iam latet? dolor, heu
dolor, non me finit proloqui; ipsa ecclesia, hoc
squalore, ipsa vos his verbis affatur. Eiecta ex
Hungaria apud vos confedi, tuta semper hac-
tenus, etsi non semper integra. Nunc ne tuta
quidem,

quidem, quidne exclamem, proh vestram, filii,
fidem. Si contemnatis fortè matrem, non de-
feretis tamen patronam. Qui fuistis vix noti,
aut certè Romanis malè noti, à me tandem
accepistis splendorem, æmulum Romanæ ma-
iestatis. Liuvonia meum donum fuit: & Lithua-
nia illa magna, non priùs erat vestra, quàm e-
ius Iagellonius, cœpit esse meus. hæc mihi be-
neficia peribunt omnia? Facietis, Equites, ne
peream: nisi velitis perire vnà mecum. Ecce,
quæ, Asiæ, Africæ, Europæ latè dominata sum,
quàm arctè iam, angustèque, sub tyrannide
Turcarum, habito. Habeo filios, in Asia, so-
los Georgianos, & hos vix filios; in Africa
paucos, & hos, nescio qua labe nigros; in
Europa aliquos. Sed quamdiu hos, si vos
Turcicam Tyrannidem non inhibeat? Tres
mihi Principes sedes, Alexandrina, Antio-
chena, Hyerosolimitana, præceptæ sunt, ty-
rannidis vi: sola Roma reliqua est. defendite il-
lam mihi per obseruantiam vestram erga me,
per meam erga vos pietatem, defendite illam

G

mihi.

mihi. Vultis vires ? natura, mea serua, vobis de-
dit. Vultis animos ? Gratia, mea ancilla, vo-
bis confirmabit. Vultis ensẽ ? Clemens, me-
us filius, vester pater, vobis porrigit : & ne pu-
tetis gladium solius militis esse, suum porrigit.
Iussus quidem est Petrus (sic loquitur Bernar-
dus, mel meum) semel ponere gladium in va-
ginam; quem tamen, qui tuum, Petre, negat,
non satis mihi videtur attendere verbum Do-
mini, dicentis sic, conuerte gladium tuum in
vaginam. Tuus ergò (siue Petrus, siue Cle-
mens sedes ad clauum) tuus est gladius, tuonu-
tu, etsi non tua manu euaginandus. Alioqui
si nullo modo ad te pertineret ille, dicentibus
Apostolis, ecce duo gladii; non respondisset,
> Domine, satis est: sed, nimis est. Vterque ergò
> est ecclesiæ; spiritualis scilicet gladius, & mate-
> rialis; sed hic quidem pro ecclesia, ille ab eccle-
> sia exerendus; hic sacerdotis, ille militis manu;
> sed sanè ad nutum semper sacerdotis, & iussum
Imperatoris. Accipe igitur, Sigismunde REX,
gladium Petri à Clemente, iam altero Petro, &
cum

eum vos, Equites, contra Tyrannum distringite in sacri huius foederis circo, cuius labor, bellum; meta, gloria; præmium CHRISTVS. Hactenus ecclesia sibi à vobis, Equites, opem orauit, et, si pii sitis, exorauit. Quod si nec Pontificis summi patris auctoritati, nec Ecclesiæ sanctæ matris necessitati quidquam annueritis; sed vel sensu transuersim abrepti, vel errore præcipites, habueritis post priuatas rationes Christum; vereor, vt poenam tandem sentiat, poenam illam extremam, irrisiōnem Domini de interitu vestro. Quia vocaui vos, inquit Dominus, & renuistis, ridebo vos in interitu vestro.

DIXI.

Ad responsum oppositum alia responsio.

Diu apparandum est bellum.

Vtile,
Honestum,
Necessariū

EST. si adest efficiendi facultas. R. Imò uerò, si nunc non erit, quādo futura est? tū uidelicet, cū illius animus & potentia in immensum crescet, nobis uerò utrumque decedet.

Nummi,
Milites,
Duces

NON DESVNT, hosti. R. Cuius nos omnia uerbis maiora facimus: & nos, nostraq; pessimo exemplo extenuamus.

GRÆCIA MONET: ne in spē externorū auxiliorum irremus potentio rem. R. Imò potius monet, ne ipsius exemplo pereamus cui non auxilia promissa, sed perfidia ab Eugenio IIII. Pont. Max. exprobrata, & triennio ante captam Constantinopolim, imperij diuinitus euersio solenni legatione, fatidico spiritu fuit denunciata.

HUNGARIA PETIT: dum desperat. R. Eò magis adiuuanda, ne desperatione fracta, in hostium potestatem ueniat, & ad nos iisdem iter patefaciat.

GERMANIA DAT: verba. R. Ad minimum Turcis ueriora.

ITALIA PROMITTIT: non multum præstat. R. Turcia plura, scilicet.

POLONIA DELIBERAT: consulto. R. Ergo antequam inceperis, consulto: ubi consulueris, maturè facto opus.

VENETI EXPECTANT: Serò sapiunt Phryges. R. Vtinā tu, & tui, eorū essent similes, non diceretur:

Po skodzie Polak mądz.

HISPA

Ratio certa,

Via facilis,

Annona nō dif-

ficilis,

Præda ingens,

Gloria immortalis

Victoria haud

dubia

APPARET:

in aëre. R.

Qui crediderint,

ipsi apparebit in

aëre.

HISPANIA VULT: Gallias oc-
cupare. R. Nec immerito: sem-
per enim eius studia contra Turcas,
quoad maxime potuit, retardauit.

GALLIA NON IMPEDIT:
Turcæ conatus. R. Cuius rei, ci-
uili bello & sanguine madens, poenas
luit grauissimas.

ANGLIA CAVET: ne Catholi-
cis cedat victoria. R. Et tu, si Ca-
tholicus es, anglica cōsilia laudaueris?

IN MEDIO EST HOLLANDIA:
Inutilis. R. Esto.

HYBERNIA FESTINAT: ad
Confœderationem. R. videlicet
cum Catholicis, & tu id improbabis?

SCOTIA NON MORATVR:
contra Hispanū. R. Imò contrariū.

DANIA CONSENTIT: ad ex-
haurienda in otio pocula. R.
Non semper patrizat.

SVECIA NON RECVSAT: pa-
cem cum Moscho. R. Quia &
hic à nobis stabit.

ET ALIA MVLTÀ: In princi-
pius Christianis deploranda. R.
Musca ad scabiem.

THE
OFFICE OF THE
SECRETARY OF THE
NAVY
WASHINGTON, D. C.

TO THE
HONORABLE
MEMBERS OF THE
NAVY

THE
OFFICE OF THE
SECRETARY OF THE
NAVY
WASHINGTON, D. C.

THE
OFFICE OF THE
SECRETARY OF THE
NAVY
WASHINGTON, D. C.

THE
OFFICE OF THE
SECRETARY OF THE
NAVY
WASHINGTON, D. C.

